

Last leaf belongs
to another work

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO-PRACTICA,

DE

MEDICATIONE MORBORUM OCULARIUM SINE OPERATIONE MANUALI.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO-PRACTICA,

DE

MEDICATIONE MORBORUM OCULARIUM SINE OPERATIONE MANUALI,

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate RECTORIS MAGNIFICI,

DION. GODEFR. VAN DER KEESSEL,

J. U. D. ET PROFESSORIS JUR. CIV. ORDINARII,

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu*,
& *Nobilissimæ* FACULTATIS MEDICÆ *Decreto*,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus, ac Privilegiis
rite ac legitime consequendis,

Publicæ ac Solemni Disquisitioni submittit

FERDINANDUS DEJEAN,

BONNENSIS.

Ad diem 2. *Julii* MDCCLXXIII. *H. L. Q. S.*
Ab hora undecima ad duodecimam.

LUGDUNI BATAVORUM,

APUD { SAM. ET JOANN. LUCHTMANS, ET JOANN. HENRIC. VAN DAMME, } 1773.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

V I R I S

NOBILISSIMIS AMPLISSIMIS

NATALIUM SPLENDORE,

MUNERUM AMPLITUDINE ILLUSTRIBUS,

INDIÆ ORIENTALIS

BELGICÆ MODERATORIBUS.

VIRI NOBILISSIMI AMPLISSIMI.

bſit, ut ſexdecim volvendis menſibus orbes elapſi animo meritorum ſemper memori benefacta deleverint, quibus cumulatiſſime auctus, jurabam nullam tam longam temporis moram, nullam tam ingratæ oblivionis injuriam vel leviſſimas nubeculas obducturam.

 Quod

Quod vivo, quod beatus vivo, quod Palladi Batavæ operam dedi; Veſtram hanc benevolentiam, Veſtrum favorem, Veſtrum munus, agnoſco lubens. Vos! Vos vocavit & impulit, qui auſpicatiſſimum in Indiam Orientalem curſum ante tria luſtra inſtituenti, fortunarum mearum fundamentum poneretis, mihi Propitium NUMEN, Cui primas, Vobis, VIRI AMPLISSIMI! ſecundas gratias habeo, & immortales habebo.

Si memoriam veſtram, quibus copiam de plurimis bene merendi fecit, beneficium in me ignotum ac peregrinum hominem, collatum fortaſſe fugerit (nam animos vere magnos, quodcunque acceperint, ſemper delectat; at iisdem, quæcunque ipſi benefecerint, facilis obrepit oblivio) ecce me hujus infirmitatis (ſi dicenda eſt infirmitas, & non verius generoſa negligentia) monitorem.

Etſi nil habeam, quod tanta veſtra merita æquare poſſit, id tamen conſequor hoc quantumlibet levi

re-

redhoſtimento, quod infame immemoris animi vitium a me quam longiſſime amoveam. Si itaque placide benigneque accipietis hanc meam, quam Nominibus Veſtris Ampliſſimis, ſacram facere audeo, *Diſſertationem* alterum hoc erit mihi beneficium, alter favor, alterum munus.

Quanquam quid poteſt æquius excogitari, quam ea ad Vos redire, a quibus profecta accepi. Chirurgum ad Indiam miſiſtis, inde reverſus & interiora Hippocratici ſtudii penetralia viſendi amore exardens, has meorum laborum in ACADEMIA LEYDENSI exantlatorum primitias, hunc ingenii & qualiscumque induſtriæ fœtum, quem quintus ab hoc annus produxit, ea, qua par eſt veneratione, ad VOS, VIRI AMPLISSIMI! defero.

Plura majora lubentiſſime darem, ſi haberem: ſed neque VOS poſcitis, neque mearum virium eſt. Sola voluntate non diſpliceam, quod meis deëſt viribus, ſupleat Benigniſſimum NUMEN, VOS diu ſer-

vans

vans incolumes; firmum ſit Conſiliis Veſtris in Patriæ commoda vigilantium Præſidium, Domosque Veſtras Omni bonorum genere adaugeat, cumuletque. Ita precatur

VIRI NOBILISSIMI AMPLISSIMI

Devotiſſimus ac Obedientiſſimus

FERDINANDUS DEJEAN.

L. B.

onstitueram prius pro Dissertatione inaugurali medica tibi offerre expositionem morborum in navibus INCLYTÆ SOCIETATIS ORIENTALIS BELGICÆ, *Bataviam versus iter facientibus, obviorum; sed re serio perpensa vidi Clarissimos Viros in hoc negotio sat superque desudasse, inter quos sufficiet memorasse Clar.* S. DE MONCHY *Dissertationem, quæ Actis Harlemensibus inserta est; Ingeniosissimi ac Illustrissimi Viri* JOHN PRINGLE *tractatum* de morbis Castrensibus; *perspicacissimi* J. LIND *tractatum absolutissimum* de Scorbuto, *ac illum, qui tractat de* morbis Europæorum in climatibus calidioribus; *nec non experientissimi* LUD. ROUPPE *dissertationem* de morbis navigantium. *Igitur cum exarata mea dissertatio nil vel parum novi haberet, quod ab hisce præclaris Viris enucleatum non fuerit, hinc ab hac materia abstinui, illam forte alia & opportuniori occasione resumpturus. Interim Adversaria mea practica evolvens amplam materierum segetem inveni, ex qua præsens dissertatio exsurgit: arrisit præ cæteris hujus argumenti, in Illustri hac Academia parum ventilati, dignitas.*

Neque hanc dissertationem sermone eleganti commendandam, nec stylo suo ornatiori, nec verbis concinnis tibi placituram, facile prævideo: ast affirmare audeo, praxi stabilitam ac confirmatam continere materiem. Animo benevolentiori, ut illam tibi offero, sic accipere digneris, L. B. etiam atque etiam rogo; &, si fructus aliquis ex illa in genus humanum redundet, lætabor. Vale & fave Auctori, L. B. Supremum interim Numen supplex oro, ut cœptis meis annuat.

Inter sensoria compositissimus oculus etsi, quam plurimas patitur vitiositates. *Illustr.* H. D. GAUBII *Pathol.* §. 709.

DIS-

DISSERTATIO MEDICO-PRACTICA

DE

MEDICATIONE MORBORUM OCULARIUM SINE OPERATIONE MANUALI.

§. I.

o usque oculi humani cognitio anatomica provecta est, ut vix alia corporis pars sit, cujus clarior de singulis membranis, cavitatibus, humoribus & motibus habeatur doctrina. Nam, si pauca excipias, singularum fere particularum, quæ ad fabricam oculi pertinent, rationem & usum, cur adsint & quid operentur, aut quam functionem exerceant, adsignare licuit, in primis postquam luminis & colorum theoria egregie exculta, lentiumque vitrearum affectiones, ad explicandam oculi actionem commodissimæ, a physicis & mathematicis perfectius investigatæ sunt. Quamobrem morbi etiam & præternaturales hujus organi status majori accuratione examinari, eorumque curationes tali successu institui potuerunt, ut audacissimæ operationes chirurgicæ summa cum felicitate a peritis viris excogitatæ atque susceptæ fuerint, quibus visionis defectus corrigerentur & restituerentur. Reliquos etiam ejus morbos, quibus manus mederi nequit, salutaribus remediis tum internis, tum externis adgredi ars medica docuit. Qua-

re neque pauci neque proletarii ſcriptores exſtant, qui hoc ſcientiæ medicæ momentum quam optime, & partim quidem ſingularibus libellis, partim inter reliqua ſua opera pertractarunt, ex veteribus HIPPOCRATES, GALENUS, C. CELSUS, P. ÆGINETA; ex recentioribus autem V. F. PLEMPIUS, P. FORESTUS, G. FABR. HILDANUS, ISB. DE DIEMERBROEK, NIC. TULPIUS, OLAUS BORRICHIUS, TH. BARTHOLINUS, A. NUCKIUS, BIDLOO, JOH. HARTMANN, JO. RAUIUS, FR. PETITUS, VALSALVA, PITCARNUS, MARIOTTE, BRISSEAU, GUILLEMEAU, H. SLOANE, WOOLHUSE, BOERHAVE, MAUCHART, HEISTERUS, PLATNERUS, IRKA, & plures alii, quorum fide & peritia trecentos fere oculares morbos a ſe invicem diſtinguere, eorum cauſas noſſe, & permultorum fortunatam & fauſtam curationem inſtituere didicimus.

§. II.

In morbis oculorum tamen accidit fere, quod de dentium doloribus per jocum affirmant, tot eſſe ad eorum curationem conſultores medicos, quot ſunt amici, aut vitæ ſocii, aut advenæ, ſæpiſſimeque unum hominem quæ juverint remedia, alteri temere & incaſſum adhiberi, in iisdem vero morbis oppoſitam aliquando medelam requiri, nec conſtantem medicamentorum circa oculorum perverſitates obſervari effectum. Cui medicationis incertitudini, pro mea tenuitate, conabor hiſce pagellis aliquale fulcrum & ſtabilimentum conciliare, *regulas ſcilicet aliquot generales proponere*, quas in curatione eorum morborum ocularium, qui operationem manualem non admittunt, obſervare oporteat.

Cui conatui ut B. L. æqui bonique conſulere velit, iterum atque iterum rogo, oroque.

§. III.

Quando ſylvam remediorum, apud dictos celebres auctores & in empirica praxi oculis deſtinatorum circumſpicio, patet, nullum præ-

ter

ter oculum corporis humani viſcus aut organon eſſe, quod tot tantisque varietatibus remediorum tractari, quod tam diverſa applicata perferre queat, ſive ea quæ per os aſſumantur, ſive ea, quæ exterius adhibentur, conſideres. Nulla enim *evacuatoriæ methodi* ſpecies ſupereſt, quæ non in iisdem oculorum morbis aliquando profuiſſe legatur; arteriotomia frontalis, temporalis; venæ ſectiones variæ; ſcarificatio; hirudinum ſuctus; ſetacea; fonticuli; uſtiones; vomitoria; purgantia plurium ordinum; diuretica tam acria, quam blandiora, diaphoretica, apophlegmatizonta per nares & os; veſicatoria tam frequenter perperam & cum damno adhibita; phænigmi & emplaſtra rubefacientia temporibus applicata. Videas omne genus *reſolventium remediorum* ſuaderi, mercurialia; antimonialia; lignorum piperacea decocta; ſalina tam alcalica, quam media; millepedum & aliorum inſectorum acrimoniam; herbas & radices amaras. Neque minus copia *emollientium* ſuadetur forma vaporis, fomenti, cataplaſmatis, unguenti; ex lacte, pinguedine varia, mucilaginoſis, ovis. *Tonicorum* vel *exſiccantium* frequens in primis uſus commendatur interne & externe, deſumtorum ex alumine, vitriolis, zinci floribus; calcibus metallorum, ſaturninis, corticibus & herbis adſtringentibus. *Balſamicorum* denique, aut *ſanguinem*, uti vocant *depurantium* omnes fere claſſes adhibitas eſſe videas. Qualem inſignem remediorum & methodi varietatem in cæterorum corporis humani viſcerum morbis ſuperandis nusquam obſervamus.

§. IV.

Magnæ autem hujus varietatis cauſa præcipua, imo fere unica, ea eſſe videtur, ut, quum in reliquis partibus corporis unus tantum, vel certe pauci humores agitentur & ſecernantur, *in oculorum organo formando omnes fere naturales humores concurrant*; unde fieri omnino debet, ut ſingulorum etiam humorum vitia in oculum ingeri, ejusque actiones turbare queant. Quin etiam dum reliqua viſcera magis ſimilarem ſolidorum fabricam habeant, *in uno oculo cuncti fere par-*

tium ſolidarum ordines reperiuntur, ideoque hujus morbi tot vicibus multiplicantur, quot ſunt ſolidarum partium modi. Natura igitur dum ad oculorum fabricam perficiendam omnes fere ſuas opes atque divitias impendiſſe videtur, pro eo beneficio duram mercedem exigit, ut oculus cunctarum reliquarum partium peccata luat, vitiorumque totius corporis particeps fiat. Ad oculi functionem ſcilicet confluunt *nervi* copioſiſſimi, & multo plures, quam in ulla alia parte; *arteriæ venæque* numeroſæ ex trunculis variis; *vaſa alba ſeroſa* & *lymphatica* ſincero albore conſpicua; *muſculi* præ cæteris omnibus mobiles valde & irritabiles; *membranæ* variæ; *membranæ corneæ*; *cartilago*; *oſſa*; *ductus excretorii differentes*; *tela celluloſa*; *cutis*; *pili*; *nerveus ſuccus*; *ſanguis*; *lympha tenerrima*; *lympha acris urinoſa lachrymarum*, ſuccus *amarus bilioſus*; ſuccus tenax *ceraceus lemarum*; *pinguedo* tenera dulcis. Ex quo mirabili partium concurſu efficitur, ut medici practici attenti, ſi vel ſolos ægroti oculos intueantur, ſingulorum fere per totum corpus diſperſorum ſolidorum & fluidorum ſtatum naturalem & præternaturalem dijudicare didicerint, & per unici hujus organi conſpectum totius corporis integritatem aut læſiones noſcant, oculorum ideoque intuitio unum ex primariis ſemiologiæ tam diagnoſticæ, quam prognoſticæ ſit fundamentum; quoniam dum reliquarum partium ſingulæ cum ſingulis tantummodo aliqualem conſenſum habent, oculi conſentiunt cum cunctis, & univerſali hac ſympathia, quidquid in cæteris bene aut male agitur, aperiunt atque demonſtrant.

De ſingulis harum partium conſtituentium breviter agemus.

§. V.

NERVORUM quidem in oculis tanta vis & copia eſt, quantam nullibi reperimus: uni enim huic organo deſtinantur paria integra *ſecundum*, *tertium*, *quartum*, *ſextum*, & inſignes præterea rami paris *quinti* & *ſeptimi*, forſan etiam *octavi*. Per quos funiculos vitales copioſus perpetuo ſuccus cerebri in oculos ingeritur, quo oculi in

fœtu

fœtu prius & citius, quam reliqua corporis organa, vigent & crescunt, atque dein per totum vitæ decurſum vivaces, ſplendidi, ad ſentiendum & movendum aptiſſimi, *ſpasmis* autem ac *doloribus* præ aliis partibus ſubjecti ſunt: etſi enim phyſiologorum circa ſuccum nervoſum, vel ſic dictos *ſpiritus animales*, controverſiis me immiſcere non deſidero, hoc tamen certum eſſe puto, *in cerebro* aliquam cauſam actuoſam, quietis impatientem & eam quidem materialem ſecerni, quæ meditationibus & laboribus conſumi, ſomno autem & analepticis cibis & medicamentis reſtitui poſſit: quare quo minus ſpirituum animalium titulo inſigniamus, quid obſtat? hujus liquidi materialis ſpirituoſi bonitas & ſufficiens copia *ſplendore* manifeſtatur, quo oculus ſanus, & præprimis juvenilis, fere inſtar adamantis coruſcat, quemadmodum ejus defectus *languore oculorum* ſtatim obſervabilis eſt; ejusdem nimius influxus autem ſingulari illo *fulgore*, quo iracundi & maniaci hominis oculi *rutilant*, manifeſtus evadit. Hic ſplendor in medio oculi eſt, ubi uvea tunica per corneam & retina per cryſtallinum corpus & pupillam tranſparet: nam ſplendor adnatæ tunicæ ex cauſis accidentalibus, de quibus poſtea, oriri poteſt, nec deſignat muneris nervoſi rationem. Vero autem ſimile eſt, verum oculi ſplendorem, vivacitatis indicem, oriri ex perpetua vibratione fibrarum nervearum, nunquam quieſcentium, cujus vibrationis aut tremulæ oſcillationis menſuram quidem, propter ejus teneritudinem, capere non licet, ſed ex ſolius ſplendoris majori aut minori gradu debet æſtimari. Quemadmodum adamantis politæ cuſpides majori aut minori earum agitatione plus aut minus luminarium radiorum reflectunt, ita intentior aut remiſſior fibrarum medulloſarum cerebri & nervorum motus, quem Illuſtris ac Egregius Anatomicus, P. CAMPERUS, tam egregie demonſtravit, fortiorem aut debiliorem earum partium coruſcationem facit. Si hominem *gutta ſerena* laborantem intuemur, ejus tunica adnata ſæpe albiſſima eſt, ſed media pars oculi propter immobilitatem quaſi emortua apparet. Similiter *hemeralopia* & *nyctalopia* quando ſine dolore ſunt, ſolius ſyſtematis nervoſi ſunt affectiones, ſplendorque in utroque morbo ceſſavit, & in illo quidem

cum

cum impoſſibilitate ampliandæ pupillæ, in hoc cum impedimento contrahendæ. Et hi quidem ſunt primarii morbi ex nervorum vitio ſolo oriundi, *languor* ſcilicet ac *rutilatio*, *gutta ſerena*, *hemeralopia*, *nyctalopia*: nam reliquæ viſionis læſiones & hallucinationes, uti etiam ſpasmi, dolores & paralyſes oculorum potius ex aliarum tam ſolidarum, quam fluidarum partium, quam immediate ex nervorum perverſitate fieri ſolent. Signa autem, ex quibus dijudicari poteſt in ſolis nervis morbi cauſam hærere, ſunt *primo*, ſi poſt accuratum examen conſtat, omnes reliquas corporis partes & actiones ſanas & ſalvas eſſe, aut ſi qua earum læſio adſit, nullam neque temporis neque loci ratione ejus cum oculario morbo communionem eſſe. *Secundo*, ſi cauſſæ præceſſerint, quæ cerebri & nervorum ſyſtema manifeſte lædant, *graves animi affectus*, *capitis percuſſiones* & *vulnera*, *mercurii præpoſterus uſus*, aut *aliorum venenorum infelix adſumtio*. *tertio*, ſi cum oculorum vitio ſimul adſunt alia cerebri perturbati ſymptomata, *judicium læſum*, *memoria fracta*, *vertigo matutina*, *imaginatio perverſa*, *morbi convulſivi & paralytici*. Atque tunc non modo non prodeſt, ſed potius nocet omnis medela, quæ ad ſcopum cerebri reſtituendi non dirigitur, in primis methodus evacuans & debilitans, ut copioſa exempla docuere. Potius acerba prognoſis fieri debet, quia cerebri & nervorum, quæ quaſi radicem vitalitatis conſtituunt, læſiones difficulter ſanantur. Niſi tamen per vulnera & ſimiles ſolidarum partium læſiones morbus ſit inductus, aliqua ſpes dari poteſt per ea remedia adhibita, quorum virtus & actio in nervos per experimenta innotuit. Ubi enim nimius ſpirituum animalium in nervos oculi influxus eſt, magnum *opii* remedium habemus, cujus in ſananda nimis aucta viſione & inprimis *hemeralopia* nondum confirmata, in qua ſcilicet rigiditas pupillarium & ciliarium fibrarum nondum orta ſit, egregia vis eſt, ſi debito ordine & doſi & cum neceſſariis cautelis exhibeatur. Longe frequentiores autem illi occurrunt caſus, ubi vis nervorum debilitata requirit, ut *nervinis* & *analepticis* remediis ſufficiens ſpirituum animalium influxus reſtituatur. Cui ſcopo antiquiſſimis experimentis præcipue deſtinantur *herbæ* &

ra-

radices, sic dictæ, *antihystericæ*, singulari, leniter ingrato odore pollentes, valeriana, nardus Celtica, allium, polium, pulegium, marum verum, ruta, asæ fœtidæ succus, & alia ejusmodi; uti & *partes animalium fœtidæ*, castoreum, zibethum & moschus; item salia volatilia, & olea fœtida ex animalibus, ex cornu cervi, ex viperis, & serico, & ex sale ammoniaco per alcali fixum præparata. Horum enim usu diu continuato non modo *presbyopia senilis*, sed etiam juvenum, nervorum debilitate affectorum imminuta visionis claritas, uti & illa imbecillitas, quæ nimia lectione in locis illustratis, aut immodica applicatione ad minutias cernendas, aut microscopicis exercitationibus inducta est, multum restitui potest. Quibus de remediis memorabile est, quod bruta animalia noctu vagantia, quæ scilicet in parva luce tamen acute cernere amant, velut cattus, vulpes, lupus, lutra, glis, &c. odore eorum valde alliciantur, ut etiam solenne sit venatoribus fœtida ejusmodi his animantibus tanquam escam, quæ ad captum ea invitet, proponere, & quam hæc bruta sæpe ex longinquo quærunt, ipso scilicet instinctu naturæ edocta, hæc remedia suorum oculorum vivacitati proficua esse.

§. VI.

Sanguinis per arterias & venas oculorum vecti, si in eo morbi causa hæret, plane alia ratio & curatio esse debet. Nimia enim sanguinis ad caput & ad oculos congestio morbos creat permultos, quibus non modo visio, sed etiam motus oculorum impediatur. Eam autem causam subesse docent non modo generalis hominis affecti constitutio, quando plethora ingens, spissitudo sanguinis, viscosa ejus pinguedo, facilisque ex parvis causis ebullitio, & ad hæmorrhagias, præsertim narium, proclivitas molesta est, ætas juvenilis. Multoque magis, si propter vini & spirituosorum potuum nocturnum usum, aut propter tale vitæ genus, in quo caput prominulum servatur, aut propter nimium calorem capiti applicatum, v. gr. insolationem, vel ignis & flammæ frequentem conspectum, sanguinei humoris ad caput & oculos congestio facta est; imo etiam si per spasmos abdomina-

les, aut pedum continuam in aquis refrigerationem, aut per importunam tussim, in qua respiratio diu retardatur, vel per nimis protractam tibiarum & aliorum instrumentorum musicorum pneumaticorum inflationem, sanguinis per caput motus augetur. Ex his enim causis oculi *turgent*, *palpebræ* & *locus sub palpebra inferiori inflatur*, *tunica adnata rubet*, dolet, & quandoque *inflammatur*, aut *ecchymosis* fit, ut sanguis coagulatus intra lamellas tunicæ adnatæ colligatur, quæ collectio si infortunato in *camera anteriori oculi*, aut in vasis *choroideæ* & *uveæ tunicæ* contingit, visum perdit, atque si *tunicam retinam* similiter afficiat, subitaneam *scotomiam* & *amaurosin* producit. In hisce morbis facile pervidetur, quod ab illis remediis nervinis, quæ superiori paragrapho proposita sunt, nullus possit sperari fructus, & potius omnia illa fieri debeant, quibus sanguinis fervor temperari & ejus versus caput congestio averti queat. Venæ sectionis repetitæ, si nil obstat, præcipua hic virtus est, tum ut per salia media, nitrum, sal mirabile Glauberi & per decocta attenuantia, serum lactis, per eccoprotica & acidorum vegetabilium prudentem usum, sanguis attenuetur; imo duriori malo durior quoque cuneus est opponendus: sic plus quam centies Inclytæ hujus Academiæ decus, Immortalem BOERHAVIUM secutus, dum in libro *de morbis oculorum*, capite *de Ophthalmia* agens, drastica hydragoga suadet, habita tamen ratione, ut, peracta validioris purgantis actione, lene opiatum exhibeatur: hæc methodus una cum applicato ad oculos collyrio, loc. cit. descripto, toties ægris meis non solum solamen, sed & curationem perfectam, citamque attulit. Nec minus causæ malum augentes & confirmantes intermitti debent: sic a spirituosis abstineat æger, vitæ genus ad tempus mutet, &, si possibile est, tussi suæ aut aliis spasticis morbis abdominalibus medeatur, aut naturales hæmorrhagias forte intermissas restituat medicus. Et hi quidem morbi satis facile ut plurimum curantur, *si scilicet a sola causa sanguinea sunt:* nam ex sequentibus patebit, *eosdem fere morbos ex longe aliis humorum vitiis etiam nasci*, tumque remedia temperantia, mox proposita, inania esse & incassum plane adhiberi.

§. VII.

§. VII.

Bilis enim inter causas morborum ocularium sibi multo majorem partem vindicat, quam quis crederet. Naturaliter enim *in omnibus oculis colligitur bilis, & quidem atra*, scilicet niger ille succus, qui posteriorem cameram & partem choroideæ tunicæ illinit, quem Nic. Pechlinus ad explicandam nigredinem Æthiopum argute & vere consideravit, qui succus in omni animantium genere, & in ipso etiam homine, non pro æthiope minerali ex spiritibus animalibus mercurificatis & sanguinis sulphure composito, ut nuperrime auctori Gallo, viro cæterum egregio, visum est, est habendus; sed, cum gustu sit amarissimus, pro vero bilioso est habendus ille succus, qui ex vasculis tunicæ choroideæ & uveæ probabiliter eodem modo secernitur, uti amarum aurium cerumen ex vasculis tunicæ internæ meatus auditorii. Ut autem biliosus humor semper aliquam habet acrimoniam, propter quam in toto corpore calorem auget, vasa stimulat, sensationes vividiores facit, ita videtur in oculis etiam locatus esse, non modo ut nigredine sua transitum luminis per tunicam uveam impediret, eoque illis radiis, qui directe per pupillæ foramen intrant, majorem claritatem conciliaret, sed etiam ut amaritie sua & acritate nervulos sensiles tunicæ uveæ irritabiliores, ideoque constrictioni & dilatationi pupillæ magis idoneos redderet. Quemadmodum ergo bilis multorum aliorum morborum in toto corpore, & præcipue in illis locis, ubi naturaliter colligitur aut evacuatur, auctor esse solet, dum vel copia peccat, vel qualitates perversas morbosasque acquirit, ita etiam in oculis frequentissimæ malæ affectiones a solo hoc pigmento atro, præternaturaliter se habente, oriuntur. Etsi per anatomiam nondum accurate detectum sit, ex quibus fontibus niger ille humor propullulet, multoque minus per quæ vasa resorbeatur: est tamen vero proximum & analogiæ totius systematis vitalis consentaneum, quod idem humor non semper ex iisdem particulis constet, sed quod, ut reliqui humores, quotidie mutetur, quod particulæ quædam resorbeantur in venas & novæ ex arteriis iterum generentur: ne-

que minus probabile eſt, hunc humorem in aliis hominibus & alio tempore acriorem & fervidiorem eſſe poſſe, quam in aliis; certiſſimæ enim & copioſiſſimæ experientiæ mihi demonſtrarunt, peſſimum illud *chronicum eryſipelas internum oculi*, quod ſub titulo *ophthalmiæ chronicæ* tam in ætate infantili, quam adulta ſæpiſſime occurrit, a ſola cauſa bilioſa oriri; nam ſi ex ſanguinis ſtagnatione unice hic morbus proveniret, tunc non ita diuturnus foret, citiusque vel reſolvendo diſſiparetur, vel in ſuppurationem tranſiret & *hypopion* formaret, id eſt, abſceſſum internum oculi. *Eryſipelas* autem plane alia eſt inflammationis ſpecies, quam vetuſtiſſimi obſervatores ſemper bilioſo humori adſcripſerunt, qui acri ſuo ſtimulo perpetuum illius loci, in quem depluit, dolorem & *diuturnam ſine eroſione* moleſtam ſenſationem facit. Eodem etiam modo chronica illa ophthalmia ſe habet: nam locus affectus eſt uvea ſola tunica, dum plerumque oculi externi partes illæſæ apparent, vel ſi qua earum moleſtia eſt, per accidens hæc accidere ſolet; ægroti autem perpetuo oculis clauſis, aut in debilisſima luce conſtitutis, vivere coguntur, a parvo enim radio lucis per pupillam tranſeunte mox acerrimus dolor ſubnaſcitur, ſiquidem pupilla tunc ſe contrahens fibras nerveas aut nerveo-muſculares iridis neceſſario movet, qui motus ſumme doloroſus eſt & intolerabilis evadit: nam retinam non affectam eſſe exinde ſcimus, quia ſenſus luminis & poteſtas videndi remanet, viſio itaque non impoſſibilis, ſed tantum doloroſa evadit. Hæc ophthalmia illis præcipue pueris frequentiſſima eſt, qui *favo capitis* (vulgo *dauw-worm*) *laborant*, bilioſo ſcilicet illo *favo*, *ex quo materia flava*, *melleæ conſiſtentiæ & guſtu amariſſima excernitur:* cujus melleæ materiæ effluxus ſi ex cauſa quadam præternaturali impeditur, non modo alios in corpore morbos bilioſos, febres ſcilicet tertianas aut quartanas, hepatisque & lienis infarctus & doloroſas viſcerum & artuum affectiones, ſed etiam *ophthalmiam*, *dictam chronicam*, copioſe producit. Idem diuturnus tunicæ uveæ dolor ſæpe relinquitur poſt *morbillos* imperfecte curatos, poſt *purpuram* & *miliarem febrem* minus bene cedentem, aut poſt importunas *tertianas* febres, in quibus ante ſufficientem bilis evacuatio-

tio-

tionem febriles motus cessant aut supprimuntur. Omnes enim hos morbos biliosæ prosapiæ esse, etsi hoc loco id demonstrare alienum sit, verissimæ practicorum observationes confirmant. Quam ob caussam hæc chronica ophthalmia tam frequenter a medicis & medicastris male tractatur: nam venæ sectiones & sudorifera & vesicantia toties improbe applicata, quia humorem ipsum illum biliosum oculi neque emendare neque evacuare queunt, malum potius exasperant, & reliqua resolventia, externe aut interne adhibita, inutilia sunt, quia fontem mali non attingunt; dum e contra quidquid bilis ardorem temperare & illius nimiam copiam ex corpore eliminare valet, satis prompte juvare soleat. Imperanda scilicet est abstinentia a carnibus, piscibus, ab ovis, a lacte, a vino calidiore, omnibusque quæ bilem generare & augere observantur; solis blandis vegetabilibus, farinaceis, pane bene cocto & leguminibus temperatis corpus nutriendum; concoctioni autem ciborum in ventriculo præprimis prospiciendum est, non per amara medicamina, bilem augentia, sed per lenia spirituosa, veluti paucas guttas essentiæ corticum aurantiorum & similes carminativas; præterea per quotidie repetitam tincturam rhabarbari, tam miti dosi datam, ut alvum purgando ne debilitet, aut his substitutam aliquando pulpam cassiæ & tamarindorum, biliosi humores perpetuo per urinam evacuandi sunt; prodest etiam salis Glauberi vel cibarii moderatus usus, ut & aquæ marinæ, cujus potum in hac ophthalmiæ specie toties profuisse vidi, & cui simplicem aquam salitam cum eodem effectu multo commodius substitui posse, insignissima observatio nuper adhuc ab Illustri ac Venerabili nostro Gaubio, Præceptore ac Promotore meo ad ultimum vitæ halitum colendo, evulgata in *Adversariis* suis egregiis *Capite primo*, docuit. Nam salsa bili semper adversa reperiuntur; quare etiam illæ animantium partes, in quibus materia salina eminet, velut millepedes, aliquem in hoc morbo fructum præstant. Externe autem vix aliud quid præter aquam purissimam, vel eam lenissime spirituosam redditam, oculis imponere licet, quæ per poros bibulos assumpta biliosam in oculis acrimoniam mitigare & simul ad resorptionem disponere queat.

§. VIII.

LYMPHA URINOSA LACHRYMARUM novus fons eſt morborum ocularium. Nam urinoſam voco, quia nulla lympha totius corporis tam manifeſte ſalſi ammoniacalis eſt; tale ſal autem præcipuum urinæ characterem facit. Salſa hæc lympha in glandula lachrymali potiſſimum ſecernitur, & tanta copia ſecernitur, ut aliquando plures ejus unciæ, pauco tempore ſuper genas & per nares lachrymantium defluentes, multa linteamina madefacere ſoleant. Ex quo ſolo phænomeno certi ſcimus, ingentem vim materiæ ſalſæ ad oculos deferri poſſe; quæ ſi moderate adfluit, oculis maxima commoda præſtat: lavat videlicet corneam tunicam, pelluciditatem ejus conſervat, & ſordes pinguedinoſas, de quibus ſequenti commate dicam, reſolvit & ne ſpiſſitudine nimia noceant, aut viſum turbent, moderatur.

Dumque eadem ſalſa materia palpebras perpetuo alluit, harum nerveas fibras quodammodo irritat & vaſa palpebrarum lemoſa ſtimulat ad excretionem; quem uſum naribus quoque præſtat, in quas dum per canalem naſalem intrat, mucum tenaciorem reſolvit, & excretionem ejus augendo cavitatem naſalem depurat. Nimis acrem autem hanc materiem ſive lympham ſalſam eſſe poſſe, vel hoc ſolum conſuetiſſimum ſymptoma docet, quod diu lachrymantibus, etiam ſanis hominibus, tota adnata rubeat, palpebræ tumeant, totusque oculus doleat: id quod eo magis contingit, ſi materia hæc ſalina lachrymalis præter naturam acrior evadit; tum enim veræ oculorum eroſiones cum inſigni dolore, rubore inflammatorio, ſæpe partium quoque vicinarum exulcerationes cum fluxu continuo copioſo ichoris naſcuntur, pinguis etiam lemoſus palpebrarum mucus nimium reſolvitur, unde margines palpebrarum exeduntur, cilia decidunt, tumensque interior palpebrarum tunica fædam inverſionem earum facit; unde morbi admodum varii, varioque nomine inſigniti, ex eodem tamen fonte manantes, oriuntur, *epiphora* ſcilicet lachrymoſa vel *lippitudo*, id eſt, abundans ac doloroſus lachrymarum chronicus fluxus involuntarius; *pſorophthalmia* vel lippitudo pruriginoſa, margines palpe-

pebrarum erodens; *maderosis*, id est, ciliorum defluvium nunquam deinde renascentium; *ectropium* vel inversio palpebræ inferioris; *taraxis*, id est, rubor continuus adnatæ tunicæ & aliquando ipsius corneæ, cujus pelluciditas abinde perit; *ulcera* totum bulbum consumentia; *ulcera* tandem *vere cancrosa* glandulæ lachrymalis; quibus etiam narium variæ erosiones, tanquam sequelæ ejusdem acrimoniæ, sæpe sociantur. Gravissimi hi morbi causas antecedentes habent omnes eas, quæ acrimoniam salsam in corpore vivo augent, aut ejus naturalem cum urina excretionem quotidianam imminuunt aut turbant. Ex *variolis* inprimis confluentibus bis talem epiphoram pruriginosam & ulcerosam remansisse vidi: variolæ enim confluentes a benignis ideo mihi differre videntur, quia in his contagium variolosum sanguinis pinguiores partes obsedit, & propterea cum vera suppuratione excernitur; in illis autem cum salsis serosis particulis combinatum veræ suppurationis est incapax. Neque minus a *scabie ad faciem versa*; nam etsi scabies per se nunquam faciem petat, infantes tamen, imo & adulti impatientiores frequenti manuum scabiosarum ad oculos adfrictu hos vere inficere & psoram oculorum producere solent, ut norunt præprimis illi, quibus sanitas cohortis militaris vel nautarum in nave degentium demandata fuit; sique tunc plurimi individui, ut fieri solet, simul scabie corripiantur, hæc, de qua loquor, oculorum psora fere semper observatur. Deinde illa *tinea contagiosa*, quæ puerorum capita quibusdam in regionibus fœdat, & a favo ideo diversa est, quia in hoc succus melleæ consistentiæ & saporis amari, in illo autem crustæ siccæ, furfuraceæ, saporis salsi urinosi ex cute exsurgunt; illa, inquam, tinea sicca, si ad oculos convertitur, pessimas sæpe immedicabiles & cancrosas erosiones oculorum produxit. Tum quibus urinæ naturalis fluxus ex causa quacumque imminuitur, ut in *affectione hysterica*, in *asthmate convulsivo*, *nephritide calculosa*, *ischuria notha*, *hydrope* & similibus morbis evenit, quid mirum talia obtinere? cum venerandus Præceptor quotannis discipulis suis in egregia sua *Pathologia* ad §. 657. narrare solebat, quod, dum cubiculum ægroti cujusdam ischuria laborantis intraret, sæpius observaverit,

rit, urinoſo illo ſale & oleo alcalino & rancido ægroti perſpirationem, totiusque cubiculi atmoſphæram ſimili fœtore infectam fuiſſe, ut intranti apparuerit, urinam putreſcentem in cubiculo aſſervari; quid mirum, inquam, ſi his frequenter oculi pruriginoſi, lippientes & fluxi reperiantur? *Arthritici* ut plurimum primo intuitu a medicis pro talibus cognoſcuntur, quippe quorum oculi ſemper in margine palpebrarum rubent; ex lympha enim acriori erodente medicus ad lymphæ totius corporis præternaturalem craſin ſæpe concludit. Etiam *Hypochondriaci* illi, quorum lympha nimis acida eſt, præter alia hujus aciditatis ſymptomata moleſta, lippitudinem crebro patiuntur. Talis igitur acrimonia urinoſa, in oculos illata, plane aliam curandi viam & methodum ſibi expoſcit, quam illi, de quibus ſuperioribus commatibus diximus, morbi. Namque ut ſalſedo illa pruriginoſa ſuperetur, interna & externa remedia, eaque ut plurimum continuanda deſiderantur. Interna præcipua ex *balſamicis* conſtant, quippe quorum oleoſa & blanda conditio ſalſedinis quaſi antagoniſta exiſtit. *Radices* ſcilicet *alexipharmacæ* angelicæ, leviſtici, helenii, meu; *ſemina carminativa* aniſi, fœniculi, carvi, cumini, coriandri, tum *gummata ſemireſinoſa* myrrhæ, bdellii, opoponacis, & ipſa *balſama* cum *reſinis veris*, balſami peruviani, terebinthinæ, olibani, maſtiches; quo etiam moderatus *aloës Succotrinæ* & cum balſamis mixtus uſus pertinet. In primis in his morbis etiam prodeſt, ut ſalſæ materiæ congeſtio ab oculis ad alia loca avertatur: quare cum in ſanguineis & bilioſis oculorum morbis *veſicatoria* ex *cantharidibus* graviter nocere ſoleant, *in his acribus morbis maximi uſus eſſe deprehenduntur*, ſi nuchæ; aut, quod præſtat fere, ſuris pedum applicentur & aliquoties repetantur. Propterea *diuretica* quoque remedia plus quam in reliquis præſtant: præter balſama enim paulo ante citata, in quibus ipſis vis diuretica latet, *millepedum* crebrior exhibitio, & *aquæ calcis vivæ internus cum lacte uſus*, & *ſaporis veneti* aliorumque blandiorum alcalinorum ſalium cum balſamis conjunctio. In primis autem *ventriculi digeſtioni proſpiciendum* & *bilis moderate augenda* & *roboranda eſt*. Ipſa enim illa acrimonia his præ reliquis naſcitur,

qui-

quibus in prima officina cibus non satis excoquitur; quare amara medicamina cum mitioribus aromatibus conjuncta, his oculorum morbis egregie medentur. Neque omittenda sunt externa ipsis oculis applicanda media, eo scilicet tendentia, ut acrimonia salsa lachrymarum temperetur. Prosunt *fumi balsamici* ex olibano, mastiche, succino in linteaminibus excepti, siccique & calidi ad oculos frequenter admoti. Utilitatem adferunt *aquæ destillatæ balsamicæ* fœniculi, rosarum, hyssopi, calendulæ: fructum habent *absorbentia tenerrima:* perlarum, testæ ovorum, tutiæ & nihili albi, cum aquis ejusmodi balsamicis in formam collyrii mista: emolumento sunt ipsa *spirituosa* cum aquis diluta, ut spiritus vini antiquus & Gallicus & Rhenanus, aut essentiæ croci, myrrhæ & spiritus vini matricalis & mastichinus. Nonnunquam *saturnina* remedia externa suum habuerunt usum, quatenus, vasa constringendo nimium acrimoniæ fluxum ad oculos reprimunt; quo casu tamen provide agendum, ne materia a suo effluxu cohibita, & ad interiora oculi conversa, plus ibi malignitatis, quam in externis & bulbum ambientibus partibus suscitet. Tutiorem effectum præstant *mucilaginosa*, ut mucilago seminis cydoniorum, farina fœnugræci, & similia tenerrima cum lacte recenti subacta; quo etiam celeberrimum linimentum Equitis Britanni, HANS SLOANE, referri potest. Atque cum hi morbi pruriginosi & erodentes sæpe a scabiosa dispositione ducant originem, scabiei autem *sulphur vivum* modo specifico medeatur, exempla mihi constant certissima, florum sulphuris mixtionem cum unguento pomato, palpebrarum marginibus adfrictam, diuturnos & ad quævis alia maxime pertinaces oculorum morbos cito curasse. Tandem si eo usque hujus acrimoniæ malignitas increvit, ut cancrosa oculi metuenda sit exulceratio, ad lenia arsenicalia externe applicanda confugiendum esse, experientia indubia me docuit: *arsenicum* scilicet *cum nitro probe fixatum*, cum vitello ovi tritum, lenissima dosi solvendum est in aqua calcis vivæ & hæc ulcerato oculo cum linteis carptis applicanda.

§. IX.

Lemosus Mucus intra ductus ſerpentinos palpebrarum ſecretus aliorum iterum morborum ſedes eſt & cauſa. Naturaliter hic ſuccus parva quantitate ex ſanguine ſeparatur, per eosdemque marginum palpebralium poros, ex quibus ſcapi pilorum ciliarium eminent, exſudans eos margines inungit, ut nec a frequenti nictitatione ſua, nec a volantibus per aëra aſperioribus & acrioribus corpuſculis læderentur aut eroderentur. Eſt autem hic ſuccus ſpiſſus, atque tenacitate ſua omnes naturales humores corporis humani ſuperans, viſcidus inſtar ceræ, vel inſtar vernicis, inſipidus præterea aut ſubdulcis, omni acrimonia carens. Convenit fere cum illo ſucco, qui intra laryngem ex incognitis hactenus fontibus generatur, & cartilagines laryngis vernicis ſpecie quaſi obducens ad claram vocem edendam idoneas reddit. Ea etiam mucilago, quam a deſcriptore ſuo *Haverſianam* vocamus, quæ inter articulos ſecreta cartilaginum polituram & ad liberiorem motum aptitudinem facit, ejusdem cum *lemis* palpebrarum videtur eſſe naturæ & conditionis. Omnis homo ſanus mane, poſt placidum ſomnum peractum, hujus lemoſi muci portiunculam digitis ſuis averrere ſolet; nam vigilantibus per continuum palpebrarum motum ſponte conſumitur. In ſtatu autem præternaturali hic humor a debito tenacitatis gradu & a dulcedine ſua vario modo deflectit, multæque ægritudinis fundamentum ponit. Nam aliquando nimia quantitate productus *epiphoram lemoſam* vel *catarrhum palpebrarum* facit, quæ ab epiphora lachrymoſa, cujus §. 8va. facta fuit mentio, multum differt, etiamſi propter nominis identitatem a plurimis ſæpe confundatur. Si enim nimius ejus proventus ſit, palpebræ noctu conglutinantur, & cilia ita inter ſe implicantur, ut non ſine moleſtia & dolore palpebræ aperiri poſſint, niſi poſtquam tenax hoc gluten operoſe ex ciliorum nexu extricatum eſt; quin etiam interdiu palpebræ ejusdem abundantia fœdantur. Quando hæc epiphora ſine dolore & tumore & inflammatione ſuccedit, neque nimis diu protrahitur, mi-

nus pro morbo, quam pro crisi quadam habenda est, qua se natura a tenacibus particulis liberans, oculorum majorem posthac splendorem & mobilitatem conciliat, id quod in ætate infantili frequens bonum de statu futuro oculorum & totius corporis præsagium format. Crebro autem contingit, ut hic lemosus succus non modo quoad copiam abundans, verum etiam justo fluidior redditus, molestam longo tempore fluxionem faciat, cujus multi & mali sunt effectus. Nam a nimia hujus succi lubricitate palpebræ emolliuntur & intumescunt, pori ciliorum ampliantur; cilia ipsa cum suis radicibus bulbosis excidunt, defensio igitur corneæ ab illabentibus ab extra asperis & lædentibus corpusculis, quam a ciliorum debita positione habet, privatur; præterea cornea ipsa denso quasi glutine perpetuo obducitur, lumini impervia redditur, adeoque visionis impedimenta fiunt, quæ *lippitudinis* species aliquando per totam vitam affligit, & propterea inprimis molesta est, quod luminis radii per obscuratam corneam, ut Illustris simul ac Expertissimus in adornandis experimentis physicis, JOH. ALLAMAND, Præceptor meus omni obsequio colendus, in cursu suo experimentali physico demonstravit, quod luminis radii, inquam, per obscuratam corneam non sinceri, sed in colores distincti intrent, ut homo colores iridis perpetuo videat, & vesperi circa lucernam circulus coloratus instar halonis appareat, qui lectionem & quamcumque aliam accuratiorem visionem turbat. Quod vitium ab omnibus illis causis, quæ mucum nimium generant, produci potest, inprimis ab ætate senili, in qua propter caloris nativi defectum & imminutum sanguinis circulum chylus in sanguinem minus recte commutatur, totaque sanguinis massa frigidior & mucosa redditur, a qua intemperie mucosa per varias excretiones, ut per tussim senilem & frequentem screatum benigna natura se liberare studet, atque etiam per palpebras similem pituitam copiose evacuat. At vero etiam in juvenili ætate quodcumque mucum auget, ut habitatio in aëre humido subterraneo, comestio ciborum sine sale & aromate, pauperibus familiaris, sedentaria vita, ventriculi etiam per potulenta calida sæpius de die ingurgitata debilitatio, ejusmodi oculorum ca-

 tarr-

tarrhum generat. Inprimis autem cunctæ illæ numerosæ causæ, quæ œdemata & hydropem anasarca faciunt, etiam in oculis turpe hoc incommodum pariunt. Multo autem gravior exoritur morbus, si hæc lemosa materia ab excretione per ciliorum poros plane impeditur: tum enim palpebra, inprimis superior, successive intumescens *strumam* format, tantæ sæpe molis, ut palpebra omni motu privata oculum perpetuo claudat, sanissimoque cæteroquin bulbo plenariam inutilitatem conciliet, dum radii luminis ab ingressu in corneam in totum excluduntur: quæ struma dein per accidentales causas inflammata, & ad suppurationem tendens, ulcera diuturna parat; totum aliquando sic oculum perdit, aut ad minimum, relictis magnis cicatricibus, gratiam & suavitatem faciei destruit.

In hoc hujus succi a sanitate recessu etiam hoc contingit, ut propter defectum lubricæ materiæ humores reliqui, præsertim lachrymalis, justo acriores fiant; quippe quorum acritas naturaliter a lemarum præsentia temperatur, unde erosiones bulbi oculorum & partium adjacentium fiunt non ex ipsa lachrymarum acrimonia, sed potius ab ejus viscíditatis, quæ lachrymas temperare debebat, absentia. Quando igitur morborum ocularium fons in cacochymia humoris lemosi suam causam habere animadvertitur, tum alia iterum curationis methodus obtinet, ab illis, de quibus supra dictum est, plane diversa. Eo scilicet omnis medici intentio collimare debet, ut lemoso humori justa tenacitatis mensura restituatur, aut etiam ejus imminuta excretio restituatur. Nil magis hic prodest, quam prudens *mercurialium* internus usus, qui cum in cunctis superius recensitis causis morborum ocularium summe noxius sit, in his fere omnem absolvit paginam: Mercurio enim viscida resolvuntur, & adiposi inprimis & pingues humores evacuantur, daturque occasio, ut in loca evacuata novus dein & salubrior succus deponi queat. Mercurius inprimis sublimatus paucissimis granis, in spiritu frumenti dissolutus, & pro differentia ætatis & roboris parce datus, sed aliquamdiu continuatus, oculum ab omni tali molestia facile liberat. Sunt tamen & alia extra mercurium, quorum insignis hic fructus est; ea scilicet, quæ sub

ti-

titulo *remediorum antiſcorbuticorum* veniunt; radices acriores galangæ, zedoariæ, curcumæ, ari, pimpinellæ albæ, ſimilesque herbæ beccabungæ, cochleariæ, naſturtii, quæ in forma varia, ut notum eſt, exhiberi poſſunt, inprimis ſi ratio quædam fuerit mercurii uſum diſſuadens. *Fuligo ſplendens caminorum*, in pillulas redacta, ſpecificam utilitatem habet. His etiam externa jungere expedit. *Fonticulus* excitatus in brachio, vel in graviori caſu *ſetaceum* per cutim ductum, quum in prioribus a me recenſitis morbis parum fructuoſum ſit, in his caſibus magno emolumento eſt; nam evacuat ex tela celluloſa, ideoque ex tali loco, in quo adipoſi & tenaces & mucoſi humores naturaliter colliguntur; tela autem celluloſa per totum corpus cohærens & conſentiens mucoſitatem etiam ab oculis avertere ſolet. *Fumus tabaci* ore ſuctus, nil faciens in prioribus morbis, proficuus omnino deprehenditur, ſi a lemis vitiatis ægritudo dependet; uti etiam *ſternutatoria*, naribus attrahi conſueta, nam ſolvunt & evacuant mucum, conſentiens autem cum naribus oculus partem fructus abinde habet. Ipſis autem oculis maxime prodeſt *mel roſarum* ſæpius illiniri, cujus virtutes Magnus ac Illuſtris ille Anatomicus & Phyſiologus, B. S. Albinus (quem inter Profeſſores meos annumerare poſſe mihi gratulor) remedii hujus quamquam ſimpliciſſimi nobis venerandus ille vir in collegio ſuo phyſiologico communicavit, dum de morbo graviori oculi ageret; hujus enim reſolvens ac emolliens virtus in pingui tenacitate neminem latet, cui etiam *ſtimulantia balſamica* externe jungi poſſunt, eſſentia *aloes* inprimis, uti & ſpiritus *ſalis ammoniaci*, cujus volatilis vapor, præterea quod mucum potenter reſolvat, etiam nervos roborat, & in omni fere viſus debilitate prodeſt. Practicis ſuetum eſt in ejusmodi catarrhis *adſtringentia*, ut *alumen* & *vitriolum album*, collyriis admiſcere, quorum tamen adhibitio nonnunquam mala æſtimari debet; nam etſi oculos ſiccant, retinendo tamen materiam tenaciorem ſtrumas aut alios tumores producere queunt: vitrioli tamen uſus præſtat uſui aluminis.

§. X.

Adeps in reliquis corporis humani locis tot morborum auctor, etsi naturaliter intra bulbum oculi non ingrediatur, eum tamen totum cingit, orbitamque implendo bulbum & ejus musculos & nervos fulcit, fovet ac mulcet; quare adipis *abundantia*, *defectus*, aut *acrimonia* vel *mucositas* morborum ocularium novam classem constituit. Si enim *abundat* nimium, tum totum bulbum ex orbita quodammodo protrudit, ut illa plica cutis externæ, quæ sanis hominibus ad marginem inferiorem orbitæ apparet, evanescat aut potius in monticulum elevetur, illamque fœditatem faciei creet, quam *Buphthalmiam*, vel *oculum bovinum* vocare solemus, cujusque varii gradus sunt, visionem quodammodo semper turbantes. Nam si hæc protuberantia magna est, tum bulbum oculi radiis obliquis solis nimis exponit, cogitque homines, ut arctius claudendo palpebras *luscitatem* acquirant, id est, aperturam palpebrarum semper justo minorem efficiant, quasi per parvam rimam objecta cernentes. Cum qua luscitate sæpe conjuncta est *Myopia:* etsi enim negare nolim myopiam, id est, quando axis accuratæ visionis valde brevis est, etiam ex corneæ aut lentis crystallinæ figura magis sphærica derivari posse, observatio tamen docet, etiam sine hac homines myopes esse sola nimia bulbi extra orbitam eminentia. Quare homines natura non myopes, si rem propinquiorem vel minutiorem spectare cupiunt, ope musculorum obliquorum bulbum quasi extrahere conantur: ob eandem causam infantes & juniores omnes propter copiam adipis propius vident, senes autem plerique, quibus oculi propter adipis imminutionem profundiores sunt, longius a se prospicere possunt, propinquasque minutias non nisi specillis adhibitis distinguunt. Unde causa etiam elucet, cur plerique myopes simul lusci sint, presbytæ autem late palpebras aperire consueverint. Namque *defectus* vel *insufficiens* copia adipis necessario contrarios effectus producit: scilicet bulbus tunc ad fundum orbitæ retrahitur, neque modo motum habet impeditiorem, quia musculi

ſculi ab adipe non ſatis fulciuntur, atque mulcentur, ſed etiam area, in qua objecta externa conſpiciunt, fit minor, pauciores quoque radios luminoſos recipiunt, ideoque quæ valde propinqua & parva ſunt, a quibus igitur propter molis minutiem copioſi radii reflecti non posſunt, difficilius vident & propterea *presbytæ* evadunt. Unde homo, cujus adeps in toto corpore per febrem, vel per ſalivationem mercurialem, vel per quamvis aliam cauſam conſumtus eſt, cujus igitur oculi quoque profundiores in orbita abſconduntur, ſemper presbyta eſt, propinquas ſcilicet litteras legere vix poteſt, donec reſtituto per bonam diætam & analeptica vigore, & recreſcente per totum corpus adipe, orbitæ etiam denuo impleantur; tum enim presbyopia ſponte ceſſat, & axis viſionis ad priſtinam menſuram redit.

Multo autem graviora oculi mala naſcuntur, ſi adipis conſtitutio in *qualitate* peccat. Pinguedo enim orbitam implens naturaliter valde tenera, quaſi medulloſa aut butyracea eſt, ſapore dulcis atque delicata, leniter mucoſa, ut flammam alere nequeat, quemadmodum medulla oſſium quoque & butyrum pro flamma lucernæ alenda inepta ſunt, quæ igitur ſi *rancida* & *acris* evadit, eosdem morbos parat, quos medulla rancida in oſſibus, *cariem* ſcilicet *oſſium orbitæ*, inprimis illius tenerioris oſſis, quod a ſimilitudine *os unguis* appellatur, unde iniqua & raro curabilia ulcera fiunt, ſenſim ad nares ſerpentia, earum *ſeptum* erodentia, oſſi etiam ethmoideo communicata, tumque ex cerebri vicini affectione mortem inducentia, qualia in illis, qui ex venerea lue inveterata, aut ex antiquato ſcorbuto decedunt, frequentia ſunt. Frequentius tamen idem hic orbitæ adeps *nimis mucoſus* evadere ſolet, tumque ſpeciem *buphthalmi* aliam, & ab ea, quæ in principio hujus §. deſcripta eſt, diverſam facit: ſcilicet non tam ipſe bulbus ad exteriora vertitur, quam potius adnata tunica cum palpebris ſimul turgentibus. Quando quis ex mœrore diu lachrymatus eſt, aliqua hujus morbi imago ſpectari poteſt: circumferentia ſcilicet oculi inſtar globi ſuper faciem protuberat, ut ex illorum prominentia ſtatim quilibet triſtem mærentis animum intelligere valeat. Puellæ autem *chlorotico morbo* laborantes tam elevatum oculi globum oſtendunt,

dunt, ut medicus eo ſolo ſigno ductus non difficulter de natura morbi, antea etiam quam de eo moneatur, judicare ſciat. Pejor hæc extorſio in quibusdam *hydropicis eſt*, quando adipis generalis in mucum converſio etiam in capitis telas celluloſas inſinuatur. In cunctis hiſce incommodis ad ſolius adipis boni reſtitutionem omnis indicatio dirigi debet, neque tamen hujus pagellæ limites de adipoſorum morborum cognitione & cura ample ſatis dicere permittunt. Cauſæ enim vel diæteticæ a victu vel copioſiori, vel juſto parciori, vel pravo, item a ſedentaria aut mobili vitæ ratione, aut ab affectibus animi dependent, vel a veneno quodam lente ſuſcepto naſcuntur, quæ prioribus pejores ſunt; nam a reliquiis veneni *rhachitici*, aut *venerei*, aut *ſcabioſi*, aut *ſcorbutici* originem ſæpe habent; quin etiam morborum prægreſſorum emaciantium aut replentium nonnunquam conſideratio intervenit. Quare ad boni apidis generationem admodum varia remedia tam generalia, quam ſpecifica requiruntur.

§. XI.

Lympha tenerrima, quæ internas oculi cameras replet, ultimum locum in hac noſtra de humoribus oculorum conſideratione occupato. Lympha hæc inſalſa pellucidiſſima, inodora non modo anteriores binas cameras, quæ ſcilicet inter corneam & uveam, deinde inter uveam & cryſtalloideam membranam hærent, implet, verum etiam illam cameram, in qua humor vitreus eſt. Humor enim vitreus, etſi gelatinoſus ſpiſſuſque intuenti appareat, tamen ex doctrina Dexterrimi Ruyschii mera lympha eſt inter tenues & arctiſſimos membranularum cancellos ita incluſa, ut non niſi his prius perforatis effluere queat, in integro autem vitreo corpore concluſa maſſam ſolidiorem quaſi mentitur, quum revera fluxilis & mobilis lympha ſit. Omnis hæc intra bulbum oculi collecta lympha præter dubitationem ex propriis vaſculis, nondum ſatis demonſtratis, excernitur, atque in alia vaſcula naturaliter quoque reſorbetur, ideoque quotidie renovatur & regeneratur; alias enim ſuam dulcedinem & per-

perſpicuitatem tot annis, quibus homo vivit, conſervare nequiret. Patitur hæc lympha & ſuos manes & morbos, ſed proh dolor! raro, niſi per operationem manualem curabiles. Namque *abundare* poteſt, tumque corneæ tunicæ prominentem tumorem facit, ſpectaculo fœdo. Eadem *deficere* poteſt; tum collabitur cornea & rugas agit. *Effluere* poteſt in vulnere oculi; ubi tamen, ut obſervata, inprimis autem nobile Davielii inventum de extrahenda cataracta, cujus emendatam & feliciſſimam praxin a Celeberrimo *Winzelio* cum maxima laude exercitatam vidimus, probant, paucis diebus tota reſtituitur & regeneratur. Eadem lympha frequenter opacatur, alienumque colorem aſſumit, non modo in ſenili ætate, ſed etiam in juvenibus, ſi cauſæ lympham turbantes vel oculo ſoli, vel etiam toti maſſæ humorum adhibentur.

Ejus obſcurationis aquei humoris generale ſignum eſt, ſi colores iridis trans corneam pellucidam, vitioque ſenſibili carentem, vel in totum conſpici nequeant, vel alieno colore tincti appareant. Cauſæ autem obſcurationis permultæ obſervantur, ut *enormis calor externe oculo admotus*, v. gr. ferrum candens, aut ejus ſcintilla, oculo propius accedens, aut alia ambuſtio quælibet: dein *omnis inflammatio uveæ* ſimilem obfuſcationem relinquit, quæ, ſi vaſa reſorbentia uveæ deſtructa fuerint, nunquam poſthac curabilis erit: tum cuncta ea, quæ lympham univerſi corporis generaliter inſpiſſant; *arthritica* diſpoſitio, *febris putrida*, *maligna*, *morbilli* frequenter, *epileptici motus*, *ſcorbutus* quandoque & *venena narcotica* copioſe aſſumta, velut *cicuta*, a cujus copioſa aſſumtione talia exempla proſtant, aut *hyoſcyamus* & *opium*, tandem *icterus* diu perpeſſus. Quæcumque autem mali hujus morbi cauſa fuerit, curatio ſemper difficilis & exitus dubius manet: lympha enim ſemel corrupta, in reliquis etiam corporis humani partibus, ægre in priſtinam integritatem reſtituitur; in oculis autem, ubi vel minima ejus labes tam ſenſibilem in viſione effectum facit, vel nunquam vel tardiſſime emendatur. Operatio manualis in paucis caſibus, nempe ſi corpus vitreum nondum opacatum, neque uvea tunica quoad ſolidas partes nimis læſa eſt, aliquid auxilii promittere vide-

detur, aperiendo ſcilicet corneam & emittendo humorem veterem, ut novus meliorque recreſcat: de hac autem operatione ejusque cautelis in præſenti tractatione non agimus. Quin certum eſt, ſi vitium lymphæ univerſale in tali corpore fuerit, aut vaſa humoris aquei ſecernentia & reſorbentia magnopere læſa ſint, nil operationem proficere, quia in locum vitiati humoris exhauſti novus non minus vitiatus recreſcet. Quando autem recens morbus fuerit, & cauſæ ejus non nimium malignæ aut inſuperabiles, tum aliquid a medicamentis externis externisque ad hunc ſcopum directis effici poſſe non dubia exempla ſpem faciunt. Ægrotus a diæta carnoſa vinoſaque, multo etiam magis a ſpirituoſis potibus & aromatibus per annum & amplius plene debet abſtinere; carnes enim & fermentati oleoſique cibi lympham corporis humani deteriorem ſemper generant; nutriri autem debet farinoſis & ſucculentis fructuum horæorum & radicum, uti etiam oleum non acrium dapibus. Deinde, quantum ferunt vires, emeticis antimonialibus diu, ſed prudenter, ſcilicet ne tanta copia aſſumantur, ut ipſum vomitum proliciant, verum ut ſtimulum non ventriculo ſoli, ſed univerſo nervoſo & glanduloſo vaſorum generi imprimant, uti oportet. Cui ſcopo vinum cum croco metallorum, aut cum vitro antimonii infuſum, methodo Clar. HUXHAMII paratum, commode inſervit, vel unum tartari emetici granum cum ſufficienti quantitate oculorum cancrorum bene conteri, atque tum in decem, vel plures æquales partes dividi, ſingulisque diebus, antequam æger cubitum eat, veſperi una portio exhiberi poteſt. Neque minus decoctum ligni guajaci recentis, debita doſi per plures menſes ingeſtum, commendari meretur. Sunt etiam, quos cortex peruvianus, diu aſſumtus, juverit, cujus virtus eximie roborans totam œconomiam animalem emendando, ejusmodi ſecretiones particulares nonnunquam reſtituit. Externa remedia hoc in malo non magni valoris deprehenduntur, niſi a vapore ſpiritus ſalis ammoniaci fortiſſimi, ad oculum admiſſo, aliquid forte ſperare liceat.

§. XII.

§. XII.

Quæ hactenus proposui cuncta, eum scopum habent, ut, quicumque etiam morbus oculis acciderit, si is ex *humorum aliquo vitio* originem sortitus est, in curatione ad *specialem hujus humoris emendationem*, *aut revulsionem*, aut *evacuationem* respici debeat. Quum igitur frequentissimus sit *ophthalmiæ* v. g. morbus, isque adeo pertinax sæpe & contra multa remedia tentata rebellis, ut per plures annos duret, hominemque dulcedine lucis & vitæ privet, cogitandum est, quod unus hicce morbus aliquando ex *spastica nervini succi agitatione* & in alio casu *ex ipsius sanguinis fervore*, sæpissime etiam ex *bilis* per hepaticas vias insufficiente sequestratione, neque minus ex *urinosi salis* ad oculos nimia congestione, vel ex *adipis singulari acredine* rancida, aut ex *lemosi ceracei humoris* defectu & blanditie imminuta, imo ex ipsius *lymphæ*, vasa sua & vasa vicina obstruentis, spissitudine fieri possit, ideoque pro harum causarum differentia longe alia sibi medicamina poscat, quæ si prudenter inquiruntur & debita cura applicantur, effectu desiderato non carebunt. Quare ophthalmia sæpissime & brevi tempore solis nervinis, stomachicis, & roborantibus medicamentis cessit, quæ quamdiu evacuantibus aut temperantibus tractata fuit, semper pejor reddebatur; alia ophthalmia sola temperantia & sanguinis fervorem evacuando vel emendando minuentia sibi poscit; aliam vesicantia & ad urinas ducentia medicamina juvant, & sic porro, ut in prioribus latius exposui. Eademque consideratio non tantum in ophthalmia, sed etiam in aliis oculorum *fluxionibus*, in *epiphora* diversa, in *erosionibus*, in *ciliorum defluxu*, in *lippitudine*, *strumositate* & similibus supra descriptis affectibus adhibenda erit. Nisi enim in humoris peccantis specialem cacochymiam inquiramus, inutilis erit medela.

§. XIII.

Quemadmodum autem humorum ad oculos tam varius confluxus & ex eorum differentia tam differentes eorum morbi oriuntur, ita non

minus ex *ſolidarum oculi partium* ſingulari fabrica functio ejus multiplici modo turbari ſolet. Nam ſupra §. 4. jam monui, oculum ab omnibus reliquis corporis partibus in eo differre, quod nullus ſolidarum ordo reperiatur, qui non ad oculi conſtitutionem pertineat ac requiratur. Quamobrem tot etiam morbi in uno oculo poſſibiles ſunt, quot in reliquis viſceribus ſingulis fere deprehenduntur, quorumque dijudicatio ſine accuratiori fabricæ hujus cognitione difficillima eſt.

§. XIV.

TUNICA ALBUGINEA vel *adnata oculi* ex *triplici lamella* conſtat: *exterior* eſt productio ſive reflexio cutis palpebrarum cum perioſteo orbitæ firmiter connexa, & ante bulbum expanſa, in ſtatu naturali niveo candore gaudens, quæ trunculos venoſos & arterioſos pulchre ramificatos habet; reliqua exterioris lamellæ vaſcula non niſi pellucidam naturaliter lympham vehunt; ita tamen ſunt comparata, ut accedente irritatione per illapſa in oculum acria, aut ex admiſſo fumo, vel a frictu, aut a lachrymis acrioribus, rubrum ſanguinem admittere poſſint, tumque *momentaneum eryſipelas* exhibeant, quiete aut levi fotu facile ceſſans. Hunc affectum vocavere *taraxin adnatæ*, id eſt, perturbationem, ſive eryſipelas ſuperficiale, neque doloroſum, neque viſui nocivum. Sunt, quibus hæc taraxis frequentius accidit ex nimia plethora capitis, ex crapula ſcilicet; in nimis forti collaris ſtrictura; & in pectoris affectionibus, ſi ſanguinis per venas jugulares deſcenſus impeditior evadit. Si autem ſine cauſis ejusmodi externis & accidentalibus diuturna & rebellis albugineæ tunicæ rubedo infeſtat, ut plurimum de tali cauſa cogitandum eſt, quæ *perioſtea* totius corporis, quorum hæc albuginea pars eſſe videtur vel ſaltem maxime connexa cum perioſteo ſive pericranio, lædit, & in primis quidem de *venerea labe*. Qui enim luis venereæ majorem gradum nanciſcuntur, non modo *dolores oſteocopos*, ſed plerique etiam *tunicæ albugineæ continuam inflammationem* ſine viſus deperditione patiuntur, adeo ut vaſa venoſa ſuper albugineam decurrentia, nodoſa & varicoſa evadant, non fœdo tantum ſpectaculo,

ſed

ſed cum palpebrarum etiam motus impedimento. Præterea ut reliqua perioſtea, in ſtatu naturali ſenſus expertia, ſi inflammatio accedit, graviter dolent, ita etiam *venerea* hæc *taraxis* vehementer doloroſa evadit. Hi autem ſolo *mercurio* & *lignorum* decoctis, additis tamen propter calorem doloremque temperantibus remediis, juvantur. Nam Chirurgica pertuſio varicoſorum nodulorum inſufficiens & brevis moræ adminiculum parat. Multo autem difficilius oritur malum, ſi in eadem hac lamella externa, poſt prægreſſam ejusmodi taraxin diuturnam, duriora tubercula naſcuntur, quæ *perlas* vocarunt veteres, a pterygio mox deſcribendo in eo diverſas, quod dura, elevata & ſemper ad attactum doloroſa ſunt, plane ut *nodi* & *ganglioidei* tumores in perioſteis reliquis ex cauſa venerea nati, neque aliis remediis, quam illi, curabiles, cultrum raro permittentes, præprimis quamdiu rubedo inflammatoria albugineæ durat, adfluxusque acrioris materiæ continuat. Præter dictam vero labem etiam aliorum humorum in eadem tenera albugineæ vaſa deponi ſolet, inprimis bilioſorum. Nam ex *Icteri* hiſtoria patet, hanc tunicam penitus & diu flaveſcere & a bilioſo humore tingi poſſe; quare ut in aliis membranis eryſipelata ex decubitu fellei ſanguinis, ita etiam *pertinax albugineæ taraxis* ex ſola bile abundante & huc converſa fieri poteſt, quæ igitur neceſſario alienam a priori curam requirit. Quin etiam cœruleſcere eadem membrana poteſt: quod ſi in juventute & infantia contingit, ut plurimum *futuræ phthyſeos glanduloſæ* & *meſentericæ* periculum indicat, quatenus univerſi corporis lympham a ſuo albore naturali deflectere & atrabilaria tenacitate inquinari declarat.

Altera lamella tunicæ albugineæ, quæ poſt priorem expanſa eſt, ſpeciem telæ celluloſæ refert, per quam prior illa cohæret cum tertia. Altera hæc lamella in ſtatu naturali vacua eſſe videtur, ſed præternaturaliter plura ibi concrementa naſcuntur, quæ oculo fœditatem & non raro viſui impedimentum adferunt. Nam primo ea tela celluloſa ita ampla & laxa fieri poteſt, ut exterior lamella non recte ſatis ad tertiam jungatur, ſed quaſi rugoſa evadat, rugisque ſuis palpebrarum motui quodammodo officiat, quale malum ut plurimum in

illis, qui ſalivationem mercurialem copioſam & inprimis repetitam ſuſtinuerunt, frequens eſt, ut ex eo ſolo quandoque phænomeno eos, qui tali curæ ſubjecti fuerunt, cognoſcere liceat. Si magnæ & valde exſtantes ſunt rugæ, cultellum requirunt, ut pars albugineæ reſecta reliquis ejusdem partibus ſe contrahendi majorem facilitatem præſtet. Collyria etiam aluminoſa & ſaturnina contractionem adjuvant. Deinde in eandem telam celluloſam ſe inſinuant ſæpe variæ ſordes, a quibus *maculæ* & *pterygia* varii ordinis & variæ durationis oriuntur. Pterygium enim in altera hac tunica hærere, ipſe adſpectus oculi docet, quippe tunica exterior glabra & leniter tantum elevata eſt, nulla autem aſperitas neque ullum verum tuberculum obſervatur. Hæc pterygia igitur ex *adipis* morbis originem habent, atque maxime tum oriuntur, ſi per cauſam aliquam præternaturalem adeps humanus adeo attenuetur, ut in tenerrimam hanc telam, ex qua naturaliter excluditur, intrare, ibique maſſulam aliquam pinguedinoſam deponere poſſit. Quamdiu tale pterygium in ſola albuginea eſt, viſum non impedit, accidit autem ut talis macula ſucceſſive creſcens ipſam corneam vel partem ejus tegat, tumque luminis ingreſſum turbet & imminuat. Docuit enim PRÆSTANTISSIMUS WINSLOWUS & poſt eum viderunt anatomici reliqui ſuper ipſam corneam extendi telam celluloſam, naturaliter inſenſilem fere & præ tenuitate vix demonſtrabilem, ſed quæ præternaturaliter intumeſcere & aliquid humoris peregrini recipere poſſit. Solent ejusmodi pterygia ex variis quidem adipis vitiis originem ſumere, primaria tamen ſunt: primo *rhachitis infantilis*, & quæ pterygia quidem hac ex cauſa naſcuntur poſt ſeptimum ætatis annum, ſponte ſanantur; deinde *favus puerilis*, cujus ſoboles difficilius cedit; tum *variolæ* inprimis & *morbilli* maligniores, in quibus tota tela celluloſa hominum pure ſcatet mobili, omnisque adeps funditur, ut mirum non ſit, ſordes purulentas in oculorum etiam telam celluloſam infundi. Ortus pterygiorum plerumque antecedentem vel comitem habet leniorem oculi inflammationem, quo ipſo calore & motu majori adipis ingreſſus facilitatur. Neque tamen adipoſa materia ſola pterygia formare poteſt, ſed etiam *ipſius*

ſan-

sanguinis ex suis vasculis transsudantis particulæ. Id enim verum esse ex eo docemur, quod tota hæc cellulosa tela sanguine extravasato sic aliquando impleatur, ut totus oculus tanquam unus sanguinis grumus appareat. *Sugillationem* vel *hyposphagma* hunc morbum vocamus, qui non tantum ab externis violentiis, rudiori scilicet contusione, contrectatione, aut vulneratione exoritur, sed etiam, & frequenter quidem, a nimio nixu respirationis pulmonicæ, inde fientę sanguinis versus caput congestione; quare in tussi ferina infantum tam frequenter occurrit. Sanguis in hac parte effusus resolvitur quidem & in vasa bibula venosa resorbetur, inprimis si fotus externi vinosi & leniter acetosi cum herbis balsamicis tepide imponantur, non raro tamen pterygium relinquit posthac difficulter dissipabile. Ex his autem, quæ protuli, facile patet, *pterygiorum differentem esse naturam*, *nec generalem methodum iis dissipandis sufficere.* Quæ enim ex *sanguine* per arteriarum anastomoses deposita sunt, externis quandoque remediis resolventibus non difficulter cedunt; quæ vero ex generalibus *adipis* vitiis originem habent, raro curantur, quamdiu generalis illa dispositio vinci nequit. Adipis autem generalia vitia quandoque mercurium sibi exposcunt; aliquando majori cum fructu antimonialia tali dosi exhibita, ut moveant, neque tamen emesin faciant, dentur; omnium autem maxime stomachica remedia desiderantur, nam quæ chylificationem salubrem faciunt, ea etiam bono adipi generando sufficiunt; id quod inprimis in illis, quæ cum rhachitide, favo & similibus puerilibus vitiis conjuncta sunt, pterygiis verissimum est. Stomachica enim remedia ex cinnamomo, corticibus citri, aniso, fœniculo cum lenissima portiuncula aloës succotrinæ plus hic præstant, quam acerrima purgantia aut vesicantia & alia drastica, quibus pueri sæpe incassum afflguntur quippe quæ malum potius exasperant, quam juvant. Forte non incongruum erit novum hic remedium, quod sua simplicitate & efficacia se commendat, pro stomachico offerre, quodque in materiam medicam nondum introductum scio eo scopo, quodque Auditoribus suis, præter alia heroica in praxi remedia, Clarissimus GAUBIUS in cursu experimentali chemico, dum lactis

ana-

analyſin pertractaret, candide communicavit, eſtque illud *liquor gaſtricus alicujus animalis*, v. g. *vituli*, qui dum animalium ventriculus a contentis alimentis liber eſt, continuo in ejus cavum depluens colligitur & a noſtratibus *ſtremſel* vocatur; imo hoc liquore deficiente, *ſegmentum* ipſius *ventriculi*, ſive recentis, ſive caute exſiccati, inſervire poteſt, ſi aqua frigida infunditur & maceratur, & hæc aqua cochleatim præbeatur, exinde forte in morbis ventriculi coctionem lædentibus medicamentum certius invenire poſſemus, quam in roborantibus ſtomachicis hactenus habuimus. Fonticuli tamen in brachio excitati, vel in rebelliori malo ſetacea nuchæ immiſſa fructum in iis habere ſolent, quatenus fonticuli æque ac ſetacea ex ipſa tela celluloſa immediate evacuant, ideoque particulas cacochymiæ adipoſæ ab oculis avertere & ad ulceris artificialis locum transferre valent. Frequenter talia pterygia adipoſa ſucceſſu temporis ſponte diſſipantur, quando propter ætatem aut vitæ genus mutatum totius adipis ratio in homine mutatur aut emendatur.

Tertia lamella aut *tunica membranæ albugineæ* eſt aponeuroſis vel productio tendinum quatuor muſculorum rectorum oculi, per quam bulbus ipſe cum binis ſuperioribus conjungitur & colligatur. Atque hæc ipſa tertia lamella illa eſt, quæ, quia ad ſcleroticam bulbi membranam accreſcit, eatenus etiam cum ipſa cornea tranſparente ita cohæret, ut ejus laminam exteriorem conficiat, cujus igitur vitia ad corneam ſæpe pertingunt, viſionisque immediatum obſtaculum parant. Contingit ſcilicet, ut hæc aponeurotica tunica inſpiſſetur, induretur & quaſi oſſeſcat aut cartilaginoſa evadat, id enim vitium cunctis tendinibus commune eſt. Tunc macula denſa, elevata, dura, doloris expers in confinio corneæ naſcitur, ſucceſſive ſuper corneam ſerpens, quam inſtar lunulæ primo ab uno latere tegit, magis autem creſcendo tandem magnam corneæ partem, eamque aliquando totam obducit, luminisque ingreſſum prævertendo cœcitatem infert. Cauſæ, quæ talem oſſeſcentiam producunt, variæ eſſe poſſunt, præcipua tamen & omnium frequentiſſima eſt *arthritis*, eoque magis quando materia arthritica ſuperiores corporis partes, & inprimis ca-

put

put exercet. Quare qui *hemicraniam* & *clavum hyſtericum* aut *odontagram* patiuntur, cum tali oculorum malo ſæpe conflictari debent, ſique ſemel oſſeſcens talis macula incommodum hunc locum obſederit, raro in totum curatur. Præter arthritidem illa quoque *cacochymia*, quæ oſſium morbos, *ſpinam ventoſam*, aut *pædarthrocacen*, aut *fiſtulas calloſas* ad *oſſa pertingentes* producit, talibus maculis cartilaginoſis vel calloſis oſſeſcentibus oculorum generandis par eſt, ſi inflammatio aut quælibet alia externa occaſio eam materiam ad oculos invitet aut derivet. Neque tamen negaverim corneam & quæ eam tegit, tertiam illam albuginea lamellam quandoque a *morbis acutis male cedentibus*, *morbillis* inprimis, relinqui. Quæcumque autem cauſa prægreſſa fuerit, talis incraſſatio oſſeſcens ægre, non modo medicamentis, ſed etiam operatione manuali ſuperatur. Tamen, ſi ſubjectum ſatis robuſtum eſt, tentari poſſunt remedia interna illa, quibus *calloſitas* in genere emollitur & conſumitur. Quorum remediorum præcipua ſunt 1°. ſumma per aliquot menſes, ad ipſam inediam usque provecta ciborum potuumque abſtinentia; natura enim conſuetis ita alimentis privata vim ſuam concoctricem in callos convertit, eosque emolliendo & conſumendo in nutrimentum quaſi convertit, eaque ratione locum calloſum emollit & ſanitati reſtituit. Deinde larga decocta guajaci, cujus in fiſtularum callo diſſolvendo non parva vis eſt. Tum forte aliqua ſpes eſt in Antimoniatis rememediis rite adhibitis. Externa enim *ſeptica*, quibus in aliis locis callus conſumi poteſt, propter oculi ſenſilitatem raro hic applicari queunt.

§. XV.

Palpebræ externo & rudi adſpectu viles videntur eſſe membranæ, oculo autem anatomico ſpectatæ in tam parva mole tot miracula monſtrant, ut vel eæ ſolæ incredibilis ſapientiæ Summi Creatoris teſtimonium exhibeant. Nam in palpebris habemus *lamellam exter-*

nam, quæ cutis faciei propago eſt; dein *lamellam internam* rubram, vaſis ſanguiferis non minus quam nervoſis filamentis copioſiſſimis conſtantem; tum *telam celluloſam*, inter binas ante dictas mediam; porro *cartilaginem lunulatam tarſi* titulo notam, quæ palpebris æquabilem ſemper ſine rugis extenſionem conciliat; deinde ductus lemoſos, in quibus ceraceus lemarum ſuccus ex ſanguine ſecernitur & juxta ciliorum bulbos in marginibus palpebrarum excernitur; tum ductus *lymphatico-lachrymales*, quos *hygrophthalmicos* vocarunt, lachrymarum fontes; ipſorum quoque *ciliorum* bulbos & ſcapos; tandem *mirabiles muſculos*, quibus ad ſe accedere aut diſtrahi poſſunt, ut oculi bulbus detegatur aut recondatur. Quam ob cauſam plures ſunt palpebrarum morbi, quorum, ſine accuratiore harum ad palpebras pertinentium partium notitia, rationalis cura inſtitui non poteſt. Horum morborum quosdam ſupra jam tetigi, ubi humorum lachrymalium & lemoſorum rationes pathologicas deſcriptas dedi. Quare eorum, qui ſuperſunt, brevem faciam enumerationem.

Ectropium igitur ſive *inverſio palpebrarum* eſt morbus, in quo margines palpebrarum cum rubore tumidi & tunica earum interna exterius replicata ſpectatur. In utraque palpebra fieri poteſt, ut labia retorrida exulcerati carcinomatis faciem quaſi referant. Ruber talis circulus non modo adſpectu eſt fœdus, verum etiam pruritu & palpebrarum immobilitate incommodus. Omni quidem ætati & utrique ſexui accidit, maxime tamen ſenibus & inprimis vetulis feminis familiaris, & ſæpiſſime curatu difficillimus. Illa enim curatio, quæ a Chirurgicis Auctoribus præcipitur, ut cutis ſub oculo per inciſuram lunulatam dividi, atque ſic nimia ejus ſtrictura, qua palpebram inverti putant, imminui debeat, ut plurimum inutilis eſt. Nam ſi tendo inferioris hæmiſphærii muſculi orbicularis dilaceratus aut ſuppurando deſtructus, ectropii cauſa eſt, tum diſſectio cutis ſub oculo non modo non juvare poteſt, verum potius nocet, quia palpebram immobiliorem facit, quam antea fuerat. At vero hæc cauſa rarius occurrit; potius origo mali frequentior in interiori tunica palpebræ latet, quæ tunica vaſculis copioſiſſimis plena & nulla epidermide tecta, luxuriantem

tem format carnem, qualis in vulneribus nafci folet, quando humores acriores ad illa alluunt, & quando non accurate in toto ambitu fuo a chirurgo implentur & comprimuntur. Luxuries carnis, quam etiam *hyperfarcofin* aut *carnem ferinam* Medici & Chirurgi vocant, ut plurimum fingularem acrimoniam pro caufa habet, quæ ftimulo fuo vim vegetantem vafculorum adauget, facitque ut extra terminos confuetos moles eorum excrefcat. Quare in vulneribus & ulceribus ex præfentia luxuriantis carnis concludere folemus fpecificam quamdam cacochymiam in eo corpore effe, cancrofam fcilicet, vel cariofam, aut veneream, aut fcorbuticam, aut aliam fimilem: nam ubi talis in corpore acrimonia regnat, ftatim in ulceribus ferina caro nafcitur. Ectropium autem, recte confideratum, revera nil aliud eft, quam caro quædam ferina vel luxurians tunicæ internæ palpebrarum, quippe quæ, cum nullam epidermidem habeat, tanquam nuda & excoriata, ut recens vulnus, confiderari poteft, & quæ ab acrimonia in eam translata fimili modo intumefcit, ut nuda caro vulnerum facere folet. Quare cuncta acria medicamenta non minus quam ufus fcalpelli tantum abeft, ut ectropium curent, ut potius exafperent. In vetulis feminis præcipue femper fere rodentem & quafi carcinomatofam habet acrimoniam, nec unquam plene fuperatur; fatis eft, fi malum tolerabile reddi poffit. Tutia cum fpiritu vini rectificatiffimo mifta, & recenti cremore lactis contemperata, commodum unguentum eft pro fenibus. Si autem juvenilis ætas cacochymiam ad oculos verfam contraxit, neceffe eft ut internis remediis huic inprimis obviam eatur: oculis autem externe faturnina unguenta cum fructu applicantur. Sunt tamen, qui ectropium fine fingulari tali humorum acrimonia patiuntur, fcilicet qui hæmorrhoidibus aut aliis inteftinorum vitiis laborant. Mihi enim videtur interior palpebrarum tunica cum membrana villofa inteftinorum fimilitudinem aliquam habere, quippe utræque epidermide nudæ, vafculofiffimæ & propterea facile tumentes obfervantur, ideoque propter paritatem fubftantiæ fimiles etiam morbos habent.

Quamobrem tale ectropium fæpe folis temperantibus & fimul fto-

 ma-

machicis remediis, concoctionem juvantibus, & hæmorrhoides leniter promoventibus, curandum est, illisque non difficulter superatur. Hic ectropii tumor aliquando siccus est, sed nonnunquam copiam non modicam muci fundit, muco intestinorum fere similem, & a fluxu lemoso, quem §. 9. descripsi, longe diversum. Qui fluxus mucosus remedia per epicrasin purgantia requirit, ut diarrhæa lenis, mucosa, per plures dies continuata, eum oculorum fluxum, qui quodammodo diarrhæa palpebrarum dici posset, ad intestina materiem ducendo a palpebris avertat. Nam ab epiphora lemosa hanc, de qua nunc loquor, oculorum humiditatem mucosam differre, non modo vasorum, ex quibus funditur, diversitas, sed etiam hoc phænomenon probat, quod ab hoc muco postremo descripto, ex ectropio effluente, palpebræ non, ut a lemis conglutinentur.

§. XVI.

In *palpebris* alia quoque tubercula nasci solent, quæ, pro differenti magnitudine & duritie, nunc *hordeola*, nunc *grandines* appellantur & varium malignitatis gradum, varium ergo exitum habent, neque indifferentur tractari debent. *Hordeolum* enim est tuberculum magnitudine & figura granum hordei fere emulans, a quo etiam nomen traxit, ut plurimum oblongum & in superiori potius, quam inferiori palpebra observatum, licet etiam in inferiori quandoque occurrat. Est durum quidem, neque tamen asperum, sed multum prurit, & postquam aliquot mensibus palpebræ insedit, inflammatione accedente, suppurat, parvumque abscessum format, ex quo materia casei similis, tanquam ex atheromate suppurante, exit, qua suppuratione finita omne illud tuberculum sine ullis reliquiis disparet, pristinamque palpebræ integritatem sine cicatrice restituit. Sedem ergo habet in illis cavernulis, quæ naturaliter bulbos ciliorum continent, obstructis a materie lemosa ibi stagnante & condensata in casei duritiem. Curatione vix eget, quia nihil malignitatis inest, & a natura sola per inflammationem accedentem facile & perfecte tollitur. Licet tamen suppurationem promovere & accelerare, applicatis externe talibus unguen-

guentis, quæ calorem partis augere, neque tamen nimia acritate oculos ipsos irritare & lædere queunt: cui scopo in primis rob sambuci vetus, quod scilicet aliquot annorum mora paulo acrius factum est, convenit; hoc enim tuberculo mane & vesperi illinitum, emollit & ad suppurationem deducit. Maxime eo respiciendum est, ut, quando suppuratur, omnis materia recte & sufficienter expurgetur. Nam si particula materiæ remanet, hæc magis indurata ibi fixiorem sedem occupat, & originem novi & molesti morbi facit, scilicet *trichiasis* vel *inversionis ciliorum*. Plures observationes docuerunt, hanc trichiasin semper ex hordeolo insufficienter suppurato fuisse ortam. Vocatur autem trichiasis, quando unus vel alter pilus ciliorum, qui naturaliter ita arcuatus esse debet, ut superficies convexa oculo obvertatur, cuspis autem externa respiciat, nunc ita invertitur, ut cuspis pili ad interiora reflectatur, illoque corneam & adnatam tunicam contingat, titillet, pruritum ibi & dolorem & erysipelas producat: cui molestiæ nulla alia medela hactenus innotuit, nisi ut pilus ejusmodi inversus, forcipe aut volsella arreptus, extrahatur, qui tamen ex suo bulbo intra mensis spatium denuo excrescens eandem molestiam reproducit, eandem extractionis medelam, ut sæpe repetatur, necessariam facit.

Grandinis autem longe alia, quam hordeoli, ratio est, etsi ab initio similis videatur esse morbus. Grando autem, statim ac apparet, durior est & aspera, neque ita multo post osseam duritiem acquirit, atque, si in sedem ejus accuratius inquiritur, apparet exostosin esse cartilaginis lunulatæ, quam *tarsum* vocant. Nascitur autem grando in illis præcipue hominibus, quibus etiam aliis in locis morbi ossium & exostoses fiunt. Neque impune hoc tuberculum acribus eroditur aut læditur; nam si semel apertum est, &, exteriori cuticula ablata, aërem liberum admittit, malignitatem quasi cariosam acquirit, & successive totum oculi tarsum exedens miserabilem faciem reddit. Qui lue venerea eo usque infecti sunt, ut narium ossa & palatum & vo-

mer exedantur, hanc etiam tarſi palpebrarum deſtructionem patiuntur, dum ab initio una vel aliquot parvæ grandines apparent, in quibus roſionis principium ſit, ulcere carioſo ſenſim totam marginem palpebræ exedente.

In leproſis etiam tam fœda cartilaginum tarſi conſumtio ſuccedit. Neque valde infrequens eſt etiam in illa ſcorbutica diſpoſitione, qua oſſa emolliuntur & eroduntur. Medici igitur providentia in grandinibus curandis eo tendere debet, ut quam diutiſſime maneant clauſæ; ab omni igitur irritante & acri medela abſtinebit, ſolisque internis remediis eam malignam cacochymiam, quantum poſſibile eſt, emendare tentabit.

§. XVII.

PALPEBRA SUPERIOR ex nervi affectione *paralytica* facta, *ultro delabens*, atque *oculum obtegens*, *viſionemque impediens*, ſine ullo alio vitio externo, dicitur phalangoſis. Homo hoc morbo laborans, ſi illo oculo cernere cupit, digitis elevatam palpebram tenere cogitur. Affectus hic nonnunquam morbos ſoporoſos & apoplexiam præſagit. In hoc morbo *levator palpebræ ſuperioris* paralyſi affectus eſſe creditur. Accipit ille nervos a pari tertio: Mirum ſane, unicum eum ramum affici poſſe, reliquis ſalvis manentibus; qua de re nullus dubitat, qui elevata palpebra viderit oculum quaquaverſum ſe movere.

Curatio difficillima, plerumque niſi per operationem chirurgicam (de qua hic nobis agendum non eſt) perfici poteſt. Crediderim tamen ego, prius eſſe inſiſtendum in indicationibus paralyſi accommodatis. Accedit, quod, auctoritate Clariſſimi Præceptoris mei H. D. GAUBII innixus, auſim proponere pro remedio ſaltem tentando, *oleum tartari rectificatum*, deſtillatione per retortam acquiſitum; penetrantiſſimum ac maxime reſolvens eſſe hoc oleum, omnes norunt, quod primo Clar. LUDOVICUS cum fauſto eventu adhibuerat; inungitur linimenti forma, vel cum cera malaxatum applicari poteſt loco adfecto. An huic morbo *electricitas?*

§. XVIII.

§. XVIII.

Lachrymarum vasorum numerosi morbi sunt, quorum plurimi efficacem manualem Chirurgi periti opem sibi exposcunt, ideoque in hac nostra tractatione non habent locum, velut *cancer glandulæ lachrymalis* intra orbitam sitæ, qui sine totali totius oculi exstirpatione incurabilis est; & *ægylops inflammatorius* & suppurans, & inprimis *fistula lachrymalis* confirmata, ad quam percurandam *Anelliana* methodus huc usque tutissima mihi esse videtur. De his igitur nunc dicere attinet. Interim exempla non valde pauca fistularum lachrymalium sponte vel a sola natura, sive manuali operatione sanatarum, spem faciunt etiam hic leniorem viam aliquando ingredi licere. Quando igitur fistula lachrymalis recens, nec nimium inveterata, neque ossa hactenus erosa, neque nimium purulenta, & multo minus ichorosa materia est, quæ effluit; canalis igitur nasalis obstructus quidem est, sed non destructus; tum profuit aliquando lactis vaccini recentis unciam miscere cum spiritus salis ammoniaci vinosi drachmis duabus vel tribus, illamque mixturam mediante plumula in eam narem intrudere, quæ in latere fistulæ est, sæpiusque de die resolventissimum hoc, neque tamen acre, remedium ad ostium internum ductus nasalis applicare, vel etiam eundem liquorem forti attractione quasi odorando in narem adducere, & sic per aliquot hebdomadas aut menses continuare. Simul convenit semel aut bis in die parvum cataplasma emolliens & resolvens externe sub oculo ad nares adhibere, ut ejus calore & fotu materia obstruens mobilior & fluxilior reddita suæ resolutioni, a priori medicamine perficiendæ, minus resistat. Proderit simul interna dare remedia, quibus tenacitas muci & lemarum, has vias obstruentium, solvi & sic externæ methodi efficacia augeri queat.

T A N T U M.

THESES.

I.

Anatomiæ ſubtilioris cognitio medicum in praxi certiorem reddit.

II.

Alimentorum digeſtio actuoſitati ventriculi & digeſtioni chemicæ potius, quam ſoli triturationi adſcribenda mihi videtur.

III.

Lac minus coctum eſt, quam ſanguis.

IV.

Triplex merito ad motum Cordis continuandum ſtatuitur cauſa, 1mo *ſanguinis influxus ut ſtimulus,* 2° *contractio muſcularis,* 3° *nervorum integritas.*

V.

Forte ex eo, quod venæ cordis coronariæ in ejus cava aperiantur, rarius cor inflammatione, ulcere, &c. affectum reperitur.

V I.

Quamquam omnium oculi partium utilitas ſit, & ſuum cujusque proprium munus, cæteris tamen præcellere videtur RETINA, *quippe quæ primarium viſionis organum eſt.*

V I I.

Naturæ Vires a medico obſervandæ, & ſi ſint ſalutares, imitandæ ſunt.

V I I I.

Juvantia & Nocentia a medico probe attendi merentur, utpote per quæ morbi abſtruſioris natura nonnunquam cognoſci poteſt.

I X.

Tendines ſciſſi nunquam, Muſculi raro ſutura cruenta indigent.

X.

Membrum gangræna vel ſphacelo a cauſa interna affectum non ſtatim amputandum, ſed dato interne & applicato externe cortice peruviano, ut & acido ſalis communis, aliisque patienter exſpectandus naturæ limes.

X I.

In pectoris Paracentheſi operatio potius in parte anteriori quam in laterali & poſtica eſt inſtituenda.

XII.

XII.

Omnes Paronychiæ ſpecies, præſertim ab initio, potius applicato unguento Mercuriali fortiori, quam per ſcalpellum, curandæ ſunt.

XIII.

Ani fiſtula completa, ſive incompleta tutius, jucundius curatur ligatura filo plumbeo facta, quam per inciſionem.

XIV.

In vulneribus ſclopetariis inciſiones ſuadendæ ſunt.

XV.

Judicia circa ſanguinem e vena eductum ut plurimum fallacia & invalida ſunt.

XVI.

Medicamentorum actio a poſteriori potius quam à priori determinanda.

XVII.

Medicamenta per chemiam acquiſita nullatenus contemnenda, cum ſint quandoque potentiſſima.

XVIII.

Medicamenta Roborantia, Adſtringentia utplurima virtutem ſuam mutuare videntur ex terra & principio martiali, quibus conſtant.

XIX.

Venena caute adhibita maximam quandoque in curandis morbis præstant efficaciam.

XX.

Ex ignorantia Chemiæ haud raro errores a medicis sub formularum præscriptione oriri solent.

XXI.

Quando natura est in vehementi motu & impetu constituta & paroxysmi vigent, nunquam fortiores commotiones aut evacuationes moliendæ sunt, sed potius motus sunt moderandi & ad temperiem reducendi.

XXII.

Convenit interdum motus effrænes morbosos compescere, relicta ad tempus eorum causa.

XXIII.

Tempestive & statim in principio occurrendum est morbis, atque materia, quæ in vitio est, via quæ est brevissima, evacuari debet.

XXIV.

Trinum est Medicinæ clinicæ fundamentum: MORBOS COGNOSCERE, DIGNOTOS JUDICARE, JUDICATOS CURARE.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

HYDROPE IN GENERE ET PRAECIPUIS HYDROPIS SPECIEBUS.

